

ÇALIŞMA VE DÜRÜSTLÜK¹

Çalışma

Fert ve toplum hayatının huzurlu ve düzenli bir şekilde devam edebilmesi için mutlaka yerine getirilmesi gereken temel ilkeler ve değerler vardır. İşte hayatın bu zorunlu ve vazgeçilemez ilkelerinden biri de “dürüst çalışma” ilkesidir.

Burada öncelikle Yüce dinimiz İslam’ın çalışma ve dürüstlüğe vermiş olduğu önem üzerinde durmak yerinde olacaktır.

Allah, en güzel biçimde yaratıp,² varlıkların en şerefliyi kıldığı insana sayısız nimetler bahsetmiş,³ ancak bu nimetleri elde ederek onlardan faydalanabilmeyi insanın çalışıp kazanmasına bağlamıştır.

Kur’an-ı Kerim’de çalışmanın önemini ve gerekliliğini gösteren bir çok ayeti kerime bulunmaktadır. Bu ayetlerden bazılarında Cenab-ı Hak şöyle buyurmaktadır:

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

“Namaz kılınıncı artık yeryüzüne dağılın ve Allah’ın lütfundan nasibinizi arayın. Allah’ı çok zikredin ki kurtuluşa eresiniz” (Cuma, 62/10).

Ayette geçen “Allah’ın fazlı (lütfu)” ifadesi, çalışmayı da kapsamaktadır⁴.

وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى . وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى .

“İnsan için ancak çalıştığı vardır. Şüphesiz onun çalışması ileride görülecektir” (Necm, 39,40).

Bu ayet, ahirette herkesin dünyada yaptığının karşılığını göreceğini ifade etmekte ise de dünyada çalışmayı da içermektedir⁵.

Âyetler, çalışmanın gerekli olduğuna, dünya işlerinde başarılı olmanın çalışmaya ve üretmeye bağlı olduğuna işaret etmektedir.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s) de bir çok hadisinde çalışmanın önemini ve gerekliliğini ortaya koymuş, insanları çalışıp kazanmaya teşvik etmiştir. Bu hadislerden bazılarında Peygamber Efendimiz şöyle buyurmaktadır:

مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ .

"Hiç kimse elinin emeğinden daha hayırlı bir yiyecek yememiştir. Allah'ın peygamberi Davut (a.s.) da elinin emeğinden yerdi." ⁶

مَا كَسَبَ الرَّجُلُ كَسْبًا أَطْيَبَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ .

"Kişi kendi elinin emeğinden daha temiz bir kazanç elde etmemiştir." ⁷

¹ Bu bölüm Teftiş Kurulu Üyesi Dr. Dursun AYGÜN tarafından hazırlanmıştır.

² Tin, 95/4.

³ İbrahim, 14/34.

⁴ Yazır, Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, V, 18, Eser Neşriyat, İstanbul, 1971.

⁵ TDV İlmihal II, s. 331.

⁶ Buhârî, Büyü, 15, I, 9.

⁷ İbn Mâce, Ticârât, I. XVIII, 724.

Bu hadisler, hem çalışmanın önemini ve hem de bizzat çalışarak, emek sarf ederek, üreterek elde edilen kazancın ne kadar değerli olduğunu göstermektedir.

Bu hadislerde övgüyle bahsedilen çalışma, sadece tarlada, bağ ve bahçede bedenen çalışmayı değil, gerek beden ve gerekse zihin gücüne dayalı olarak sarf edilen, hayatı daha da yaşanabilir hale getirmeye katkı sağlayan her türlü emek ve çalışmayı kapsamaktadır.

Sevgili Peygamberimiz, sözleriyle insanları çalışmaya teşvik etmekle kalmamış, bizzat çalışmak suretiyle de insanlara örnek olmuş ve şu olayda olduğu gibi onlara çeşitli çalışma ve kazanç yollarını da göstermiştir.

Bir sahâbi Peygamberimizden bir şeyler istemişti.

- "Evinde hiçbir şey yok mu?" buyurdular. Adam:

- "Evet, dedi. Bir çulumuz var. Bir kısmıyla örtünüp, bir kısmını da yaygı olarak yere seriyoruz! Bir de su içtiğimiz kabımız var."

- "Onları bana getir!" dedi. Adam gidip getirdi. Peygamberimiz eşyayı eline aldı ve,

"Şunları satın alacak yok mu?" diye sordu. Biri,

"Ben bir dirheme satın alıyorum" dedi. Peygamber Efendimiz,

- "Bir dirhemden fazla veren yok mu?" dedi ve iki üç sefer tekrarlayarak (açık artırmaya çıkardı). Orada bulunan biri,

- "Ben onlara iki dirhem veriyorum" dedi. Peygamberimiz eşyayı ona sattı. İki dirhemi alıp istekte bulunan kişiye verdi ve,

- "Bunun biriyle ailen için yiyecek al, ailene ver. Diğeriyle de bir balta al bana getir!" buyurdular. Adam gidip bir balta alıp getirdi. Peygamber Efendimiz, ona eliyle bir saplık geçirdi. Sonra,

"Git, odun toplu, sat ve on beş gün bana gözükmek!" buyurdu. Adam aynen böyle yaptı, sonra yanına geldi. Bu esnada on dirhem kazanmış, bunun bir kısmıyla giyecek, bir kısmıyla da yiyecek satın almıştı. Resûlullah Efendimiz ona şöyle buyurdular:

هَذَا خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ تَجِيءَ الْمَسْأَلَةَ نُكْتَةً فِي وَجْهِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَصْلُحُ إِلَّا لِثَلَاثَةِ لَدِي فَقْرٍ
مُدَّقٍ أَوْ لَدِي غُرْمٍ مُفْطَعٍ أَوْ لَدِي دَمٍ مُوجِعٍ.

"Bu senin için, Kıyamet günü alınanda dilenme lekesiyle gelmeden daha hayırlıdır. Dilenmek, sersefil, fakir düşmüş veya rüsvay edici borca batmış veya elem verici kana bulaşmış insanlar dışında, kimseye caiz değildir." ⁸

Bu hadis ile dilenmeyi yasaklayan çok sayıdaki diğer hadisler⁹, mutlaka çalışmak gerektiğini, tembellik, miskinlik ve dilencililiğin insan onuruyla bağdaşmadığını, bu kötü tutum ve davranışların asla bir müslümana yakışmayacağını göstermektedir.

Zikredilen ayet ve hadisler, kişinin kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu kimseleri geçindirmeye, ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek kadar helâlden kazanmasının farz olduğuna delalet etmektedir. Ayrıca dinimizde meşru yollardan çalışıp kazanma ibadet ölçüsünde değerli bir davranış olarak kabul edilmiştir.

⁸ Ebu Davud, Zekât 26, VIII, 292; İbnu Mace, Ticârat 25, XVIII, 740.

⁹ Buhari, Zekât, 50, 52, I, 129, 130, Büyü' 15, I, 9; Müslim, Zekât, 35, IV, 720.

Öte yandan, İslam'ın, iş ve ticaret hayatıyla ilgili olarak çeşitli hukuki ve ahlaki düzenlemeler getirmiş olması da, çalışmaya verdiği önemin bir başka göstergesidir.

Kur'an'da, yalnız dünya varlığını isteyenlerin yerilip, her iki dünyanın güzelliklerini isteyenlerden takdirle söz edilmesi,¹⁰ insana, Allah'ın kendisine verdiği şeylerde ahiret yurdunu arayıp, dünyadan da nasibini unutmamasının emredilmesi¹¹ İslam'ın, hem dünya, hem de ahiret için çalışmayı ve aynı zamanda ikisi arasında makul bir denge kurulmasını öngördüğüne işaret etmektedir.

İnsanların, dünyada huzurlu, mutlu, onurlu bir hayat sürdürebilmeleri, dünya nimetlerinden yararlanabilmeleri, ülkelerin mamur hale gelmesi, gelişip kalkınması, refah, huzur ve düzene kavuşması hiç şüphesiz çalışmaya bağlıdır.

Fertler ve toplumlar söz konusu nimet ve güzelliklere çalışmaları nispetinde kavuşurlarken, tembellikleri nispetinde de bunlardan mahrum kalırlar.

İnsanın çalışma ruhunu ve azmini yok ederek onu sefalet ve rezalete sürükleyen tembellik, toplumun da geri kalmasına, diğer toplumlar karşısında onur ve saygınlığının sarsılmasına yol açar.

Meşru yollardan çalışıp kazanan fert ve toplumlar huzur, sükun ve refah içerisinde yaşamının zevk ve mutluluğuna ererken, tembellik hastalığına yakalanan ve bundan kendisini bir türlü kurtarmayan fert ve toplumlar ise fakirlik, geri kalmışlık, kargaşa, huzursuzluk gibi pek çok sıkıntı ve problemin ıstırapıyla karşı karşıya kalırlar.

Dürüstlük

Yüce dinimiz İslam'ın çok değer verdiği temel ahlaki prensiplerden biri de dürüstlüktür.

Dürüstlük, sözde ve davranışlarda din ahlak ve toplumun öngördüğü ilkelere uygun davranma, özü-sözü bir olma halini ifade eder. Daha açık bir ifade ile, gerçeğe ve kurala, akla ve mantığa uygun; tam, eksiksiz, istenildiği gibi, kusursuz, yanlışsız, hilesiz; eğri, çarpık ve yalan olmayan; her türlü kötülükten uzak; yasa, yöntem ve ahlaka bağlı olmak demektir.¹²

Dürüstlük konusundaki pek çok ayet ve hadisten bazıları şunlardır:

Kur'an'ın daha ilk suresinde kendisine;

“اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ”

“...Bizi dosdoğru yola ilet...” (Fatiha, 1/6) diye dua etmemizi emrederek, bizleri dürüstlüğe sevk eden Yüce Allah, bir başka ayette ise şöyle buyurmaktadır:

فَاسْتَقِيمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

“Öyle ise emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Beraberindeki tövbe edenler de dosdoğru olsunlar. Hak ve adalet ölçülerini aşmayın. Şüphesiz O yaptıklarınızı hakkıyla görür” (Hud, 11/112) .

Bu ayetle ilgili olarak Abdullah b. Abbas'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“Bütün Kur'an içinde Allah Resulüne bu ayetten daha ağır ve daha çetin bir ayet inmemiştir. Bu nedenle Peygamberimiz

¹⁰ Bakara, 2/200,201.

¹¹ Kasas, 28/77.

¹² TDK Türkçe Sözlük, I, 389, 390, 421.

" شَيْبَتِي هُود وَأَخْوَاتَهَا "

“Hûd sûresi ve benzerleri beni ihtiyarlattı” buyurmuştur¹³.

Bu ayette Resulullah’a “beni ihtiyarlattı” dedirtecek kadar zor gelen nokta, dosdoğru olma emrinin asıl kendisiyle ilgili olan kısmından ziyade, ümmetiyle ilgili olan kısmıdır. Zira istikamet (doğruluk) kadar yüksek bir makam olmadığı gibi, onun kadar da zor hiçbir emir yoktur¹⁴.

Dürüstlüğün mükafatı hakkında Cenab-ı Hak şöyle buyurmuştur:

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

“Şüphesiz Rabbimiz Allah’tır” deyip sonra da dosdoğru olanlara hiçbir korku yoktur, onlar üzülmecekler de” (Ahkaf, 46/13).

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ

“Şüphesiz “Rabbimiz Allah’tır” deyip de, sonra dosdoğru olanlar var ya, onların üzerine akın akın melekler iner ve derler ki: “Korkmayın, üzülmeyin, size (dünyada iken) vadedilmekte olan cennetle sevinin!” (Fussilet, 41/30).

قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“Allah şöyle diyecek: “Bugün, doğrulara, doğruluklarının yarar sağlayacağı gündür.” Onlara içinden ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetler vardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah’tan razı olmuşlardır. İşte bu büyük başarıdır” (Maide, 5/119).

Sevgili Peygamberimiz de bir çok hadisinde zikredilen ayetlere paralel olarak dürüstlüğü emretmiştir. Bu hadislerden biri şöyledir:

Sahabeden biri Peygamberimize gelerek,

يَا رَسُولَ اللَّهِ قُلْ لِي فِي الْإِسْلَامِ قَوْلًا لَا أَسْأَلُ عَنْهُ غَيْرَكَ

“Ey Allah’ın Resûlü! İslâmiyet hakkında bana bir öğüt veriniz ki, sizden sonra artık kimseden bir şey sormaya ihtiyacım kalmasın” demesi üzerine Peygamberimiz,

قُلْ آمَنْتُ بِاللَّهِ فَاسْتَقِمْ

“Allah’a inandım de, sonra da dosdoğru ol” buyurmuştur¹⁵.

Yukarıdaki ayetler ve hadiste dürüstlüğü ifade için kullanılan “istikamet”, Allah’ın emrine uygun şekilde doğru, dürüst ve temiz kalpli olma; “sıdk” ise, insanın söz ve davranışlarında, niyet ve inancında doğru, dürüst ve iyilikten yana olması; yalanın zıddı anlamlarına gelmektedir¹⁶.

Zikredilen ayet ve hadislerden anlaşıldığı üzere dürüstlüğün dinimizde çok önemli bir yeri vardır. Çünkü dürüstlük;

¹³ Tirmizi, Tefsiru’l-Kur’an, 57, V, 402.

¹⁴ Yazır, V,18.

¹⁵ Müslim, İman, 13. IV, 65.

¹⁶ TDV İlmihal II, s.516.

İnsan onurunun ve sağlıklı toplum yapısının vazgeçilmez şartlarından, insanın kendi kişiliğine karşı en önemli ödevlerindedir.

Fert ve toplum açısından huzurlu, güvenli, düzenli, mutlu ve müreffeh bir hayatın sağlanabilmesinin en önemli ve olmazsa olmaz unsurlarındandır.

Kişisel ilişkilerden, toplumsal ilişkilere, ticari ve mesleki faaliyetlerden kamu görevlerine kadar hayatın bütün alanlarını ilgilendiren ve bütün bu alanlarda mutlaka riayet edilmesi gereken bir erdemdir.

Bu itibarla dürüstlük; niyette, düşüncede, iradede, özde, sözde, bütün iş ve davranışlarda doğru ve dürüst olmayı kapsar.

Sözde Dürüstlük

Dürüstlüğün hayattaki en belirgin tezahürlerinden birisi sözde dürüstlüktür. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا. يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِغِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا

“Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakının ve doğru söz söyleyin ki Allah sizin işlerinizi düzelsin ve günahlarınızı bağışlasın. Kim Allah’a ve Resülüne itaat ederse, muhakkak büyük bir başarıya ulaşmıştır” (Ahzâb, 33/70,71).

Her konuda olduğu gibi doğru sözlülükte de en büyük örnek olan ve kendisine Peygamberlik verilmeden önce dahi yaşadığı toplumda doğru sözlülüğü ve güvenilirliği ile herkesin takdir, övgü ve hayranlığını kazanan Sevgili Peygamberimiz de bir hadis-i şerifte şöyle buyurmuştur:

عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصِّدْقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدْقًا وَإِيمَانًا وَالْكَذِبُ فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَابًا

“Size doğruluğu tavsiye ederim. Zira doğruluk iyiliğe götürür, iyilik de cennete iletir. Kişi doğru söyledikçe, doğruyu araştırdıkça Allah katında doğru yazılır. Yalandan kaçının, zira yalan kötülüğe götürür, kötülük de cehenneme iletir. Kişi yalan söyledikçe ve yalan peşinde koştukça Allah katında yalancı yazılır.”¹⁷

Peygamberimiz, bir başka hadisi ile de yalan söylemenin münafıklık alameti olduğunu belirterek insanları yalan söylemekten sakındırmıştır:

آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ

“Münafiğin alameti üçtür: Konuştu mu yalan söyler, söz verirse sözünde durmaz, va'dederse va'dinden döner.”¹⁸

Çalışma Hayatında Dürüstlük

Dürüstlüğün en belirgin bir başka göstergesi de çalışma hayatında doğruluktur. Bir Müslüman yaptığı işte ve sergilediği bütün davranışlarında doğruluktan, dürüstlükten ayrılmamalı, işini sağlam ve doğru yapmalı, hile ve haksızlıktan uzak durmalıdır. Sevgili Peygamberimiz şu hadisi ile, işinde hile yapan bir kişiye çok sert tepki göstermek suretiyle, dürüstlükten asla taviz verilmemesi hususunda ümmetine ikazda bulunmuştur.

¹⁷ Müslim, Birr, 29. VI, 2013.

¹⁸ Buhârî, İman, 24. I, 14; Müslim, İman, 25. IV, 78.

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى صُبْرَةٍ طَعَامٍ فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهَا فَتَأَلَّتْ أَصَابِعُهُ بَلًّا فَقَالَ مَا هَذَا يَا صَاحِبَ الطَّعَامِ قَالَ أَصَابَتْهُ السَّمَاءُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَفَلَا جَعَلْتَهُ فَوْقَ الطَّعَامِ كَمَا يَرَاهُ النَّاسُ مِنْ عَشْنٍ فَلَيْسَ مِنِّي

Peygamberimiz bir gün bir buğday yığınının yanına gelmiş, elini buğdayın içine soktuğunda parmaklarına ıslaklık dokunmuştu. Bunun üzerine sahibine,

- " *Bu ne?* diye sordu. Buğdayın sahibi:

- "Onu yağmur ıslattı, ey Allah'ın Resûlü! deyince, Peygamberimiz:

- " *O ıslak kısmı, insanların görmesi için üste çıkarsaydın ya. Aldatan benden değildir*", buyurdu¹⁹.

Peygamberimiz bu hadisi ile, işinde hile yapan kişinin, İslam ahlakına aykırı bu davranışı ile İslam toplumunun onurlu bir ferdi olma özelliğini yitirebileceği tehlikesine işaret etmiş, böylece işte dürüstlüğün ne kadar önemli ve onurlu bir davranış olduğunu ortaya koymuştur.

Sonuç

Buraya kadar zikredilen ayet ve hadisler ile yapılan izahlar İslam'da çalışmanın ve dürüstlüğün ne kadar gerekli ve önemli olduğunu göstermektedir. Buna göre her insanın mutlaka çalışması gerekmektedir. Ancak "çalışma"nın fert ve topluma azami faydayı sağlayabilmesi, dürüstlikle bütünleşmesine bağlıdır. Dürüstlük ilkesi çerçevesinde olmayan çalışmalar, kişilere belki kısa vadede haksız ve geçici yararlar ile sahte mutluluklar sağlar gözükse de, uzun vadede bu tür çalışmaların kişileri ve toplumları korkunç felaketlerle karşı karşıya getireceği gerçeği unutulmamalıdır.

Dürüst çalışma ilkesi her şeyden önce İslam'ın belirlediği şu kurallara riayet etmeyi gerektirir:

1. İyi niyetli olmak, yani iş hayatında hem Allah rızasına nail olma ve hem de insanların huzur ve mutluluğuna katkıda bulunma, toplumsal hayatı rahatlatma gibi amaçlar taşıma.

2. Kötü mal ve hizmet üreterek insanlara zarar vermekten sakınmak.

3. Mesleki bilgi ve ehliyetini geliştirmek.

4. Allah'ın haram kıldığı şeylerin üretim ve ticaretini yapmamak.

5. Çalışma hayatında İslam'ın yasakladığı aldatma, rüşvet, faiz, gasp, hırsızlık gibi yasaklardan sakınmak.

6. İslam'ın genel ahlak ilkeleri çerçevesinde işçinin ve iş sahibinin haklarını gözetmek²⁰.

¹⁹ Müslim, İman, 43. IV, 99.

Sözü edilen kurallar çerçevesinde dürüst çalışma fert ve toplum açısından hayati öneme sahiptir. Çünkü toplumun gelişmesi ve kalkınması, fertlerinin dürüstçe çok çalışmalarına bağlıdır.

Dürüst çalışma ilkesinin benimsendiği ve hayatın ilgili bütün alanlarında uygulandığı toplumlar, gelişmesini ve kalkınmasını gerektiği şekilde tamamlar ve böylece hem fertlerinin huzurlu, mutlu ve müreffeh bir hayata kavuşmalarını sağlar ve hem de diğer toplumlar arasında etkin ve saygın bir konuma ulaşır.

Dürüst çalışma prensibinin egemen olduğu toplumlarda;

Kaliteli, standartlara uygun, sağlam ve sağlıklı mal, eşya ve ürünler üretilir, binalar inşa edilir; kalitesiz, çürük, sağlıksız, hileli ve standartlara aykırı mal, eşya ve ürünler üretilmez, binalar yapılmaz,

İnsanlar, ticaret, sanayi, sanat, ziraat, kamu görevi gibi meşru alanlarda çalışmak suretiyle bir yandan geçimlerini sağlarken, diğer yandan ülkenin kalkınmasına ve ilerlemesine katkıda bulunurlar; ancak rüşvet, kumar, hırsızlık, gasp, faiz, tefecilik, yolsuzluk, haksız kazanç vb. gayri meşru kazanç yollarına itibar etmezler,

İşçiler, işlerini hakkıyla yaparken, işverenler de onların emeklerinin karşılığını hakkıyla öderler,

Kamu görevlileri görevlerini tam, doğru ve eksiksiz bir şekilde yaparlar; görevi aksatma, savsama ve kötüye kullanma, adam kayırma, haksızlık, kamu malını şahsi işlerde kullanma, kamu kaynaklarını çarçur etme, rüşvet, zimmet gibi bütün yolsuzluk ve usulsüzlüklerden şiddetle kaçınırlar.

Çalışma hayatının her alanı için, iş, meslek ve görevin gerektirdiği bilgi, beceri ve formasyona sahip nitelikli elemanların yetiştirilmeleri sağlanır,

Tembellik, dilencilik gibi insan onuruyla bağdaşmayan kötü davranışlar zamanla yerini, onurlu bir yaşam için çalışma azim ve gayretine bırakır,

Güven ve istikrar ortamı sağlanır; sevgi, saygı ve kardeşlik bağları güçlenir; birlik ve berberlik ruhu pekişir.

Dürüst çalışma ilkesinin gereklerinden olan söz konusu esasları hakkıyla yerine getiren bir toplumun, gelişme, ilerleme ve kalkınmasını sağlayarak, diğer milletler arasında

²⁰ Çağırıcı, Mustafa, TDV İslam Ansiklopedisi, Kesb maddesi, XXV, 302, 303.

etkin ve saygın bir konuma ulaşacağında, fertlerinin de huzurlu, mutlu ve müreffeh bir hayata kavuşacağında hiç şüphe yoktur.